

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
הסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים ורוחניים בתפוצות

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע ויגש תשפ"א

עוד על מכירה ושקר, תיקון ואיחוי

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

"שבר", בהופעותיה השונות, היא המילה המנחה של פרשות מקץ וויגש. בדברינו לפרשת מקץ תשפ"א הוכחנו כי לביטוי זה כמה משמעויות: א. מכירה ב. תבואה = (ש)בר ג. משבר ד. תקווה ומשמעות - שבר. לטענתנו, המשבר הכלכלי הנורא, שהתבטא ברעב חזק ברחבי המזרח התיכון, הוא תוצאה ועונש על המכירה - מכירת יוסף. במעשי יוסף - **"המְשָׁבֵר לְכָל עַם הָאָרֶץ"** (בראשית מ"ב ו) טמונים הפתרון והתקווה. תיקון מעשה המכירה יאפשר את היציאה מן המשבר. בירור המאורע המרגש, המופיע בפרשתנו - החיבור מחדש והאחוה בין יוסף והאחים, מוסיף חידוש לדברינו. לפני שיוסף מתגלה לאחיו, הוא מצווה על הסובבים אותו: **"וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָל אִישׁ מִעֲמָלֵי וְלֹא עֲמַד אִישׁ אֶתוֹ בְּהִתְרַדֵּעַ יוֹסֵף אֶל אָחִיו"** (שם מ"ה א). מדוע היה כל כך חשוב ליוסף שאיש לא יהיה נוכח במעמד זה, מלבד אחיו? המדרש מכוון להקפדה על צניעות, שהרי יוסף הוכיח לאחיו, שהוא אחיהם, באמצעות הרְאָיָה על מילתו (רש"י שם). וז"ל המדרש: **"הוציאו כל איש מצרי מעלי, שלא יסתכלו במילתו"** (שכל טוב, בראשית, ויגש פרק מה). בפשטות, צריך להסביר כי יוסף רצה לחסוך מאחיו את המבוכה, שהרי מעמד זה כלל בתוכו גם תוכחה קשה. רבותינו הראשונים שמו דגש על נקודה מיוחדת בתוכחה, וז"ל הרמב"ן: **"וטעם בהוצאה, שהוציאם משם כדי שלא ישמעו בהזכירו להם המכירה, כי תהיה להם (לחרפה) וגם אליו למכשול, שיאמרו עבדי פרעה ומצרים עליהם, אלו אנשי בוגדות, לא יגורו בארצנו ולא ידרכו בארמנותינו, בגדו באחיהם, גם באביהם בגדו, מה יעשו במלך ובעמו, וגם ביוסף לא יאמינו עוד"**. כך הסבירו גם בעלי התוס' **"בדעת זקנים"**: **"אבל כשרצה לומר אשר מכרתם אותי לא רצה שישמעו לפי שהיה בדעתו להושיב אחיו במצרים ואילו היו שומעין אחיהם יאמרו אנשים רעים הם מאד שאפי' לאחיהם מכרו כל שכן שיעשו עמנו רעה אם ישבו אתנו ולכך אמר להם גשו נא אלי ואומר לכם בחשאי"**. בעלי התוס' הסבירו שאפילו בנימין וכל שכן יעקב לא ידעו על המכירה ולכן כשיוסף התגלה לאחיו **"מתחלה אמר להם יוסף אני יוסף אחיכם העוד אבי חי ולא רצה להזכיר מכירתו מפני בנימין אחיו שלא יתיישו ממנו ושלא יגיד לאביו והפליגן לצד אחר ואמר להם גשו נא אלי הפרידן מבנימין ויאמר אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי"**. אכן, לשון הפסוקים מוכיחה כי נושא המכירה מאוד מוצנע. כשיוסף מספר את קורותיו לשר המשקים ולשר האופים, הוא איננו מזכיר את מכירתו: **"כִּי גָזַב גִּבְעָתִי מֵאָרֶץ הַעֲבָרִים וְגַם פֶּה לֹא עָשִׂיתִי מְאוּמָה כִּי שָׂמוּ אֹתִי בַּבּוֹר"** (שם מ' טו). גם האחים, כשהם דנים בהתעלמותם ממצוקת וצרת יוסף, אינם מזכירים את המכירה: **"וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו אֲכַל אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ עַל אָחִינוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהִתְחַנְּנוֹ אֲלֵינוּ וְלֹא שָׁמְעֵנוּ עַל כֵּן בָּאָה אֲלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת: וַיַּעַן רְאוּבֵן אֶתֶם לֹאמַר הֲלוֹא אֲמַרְתִּי אֲלֵיכֶם לֹאמַר אֵל תִּחַטְּאוּ בְּיָלֵד וְלֹא שָׁמַעְתֶּם וְגַם דָּמוֹ הִנֵּה נִדְרָשׁ"** (שם, מ"ב כא-כב). יש מקום לחשוב שאפילו ראובן לא ידע על כך. גם במסר ששולח יוסף אל יעקב לא נזכרת המכירה, יוסף לא מתייחס לשאלה כיצד הגיע למצרים. המכירה איננה נזכרת גם בדברי האחים אל יוסף אחרי מות אביהם. הנביא עמוס, הוא שהעלה את הסוגיא לדיון, בתוכחתו המוסרית לצאצאי יוסף - **"מִנְהִיגֵי מַמְלַכַת שׁוֹמְרוֹן: פֶּה אָמַר יִקְוֶן עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֵנוּ עַל מִקְרָם בְּכֶסֶף צְדִיק וְאֶבְיֹן בְּעִבּוֹר נְעֻלִים"** (עמוס ב' ו). וחזר על כך גם בהמשך נבואותיו: **"וְלֹא נִחְלוּ עַל שֹׁבֵר יוֹסֵף"** (שם ו' ו).

גם חז"ל תלו את מותם של עשרת הרוגי המלכות בחטא המכירה. כך מפורש במדרש המפורסם אודות הקיסר שתבע את דמם של עשרת הרוגי המלכות בגלל מכירת יוסף בעבור נעלים: **"פעם אחת היה יושב (קיסר רומי) ומצא כתוב גונוב איש ומכרו וגוי' (שמות כ"א ט"ז) והלך וטח הבית כלו בנעלים ודבקם בכתלים, ושלח אחר רבן שמעון בן גמליאל וחביריו ... אמר להם ... אתם חייבים מיתה, קבלו על עצמכם דין שמים. אמרו לו למה, אמר להם בשביל אחי יוסף שמכרו את יוסף דכתיב וימכרו את יוסף (בראשית ל"ז כח), וכתוב 'על מכרם בכסף צדיק ואביון בעבור נעלים' "**. הקינה על מיתתם נכנסה לסדר התפילה ביום הכיפורים וגם לקינות הנאמרות בתשעה באב. המכירה היא שהפכה את חטא הפגיעה באח, לשבר קשה לאיחוי. אחווה אמתית בין אחים יכולה לתקן.

נזכור לקח חשוב זה דווקא בעשרה בטבת, ובימי משבר של בחירות נוספות ומיותרות.

לעיני חברי הנהלת 'ארץ חמדה':

לעיני מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב י' בתמוז תשע"ד	לעיני הרב שלמה מרזל זצ"ל י' באייר תשע"א	לעיני הרב ראובן אברמן זצ"ל ט' בתשרי תשע"ו	לעיני לעיני מר משה וסרצוג ז"ל כ' בתשרי תשפ"א	לעיני מר שמואל וגב' אסתר שמש ז"ל י"ז בסיוון / כ' באב
לעיני ר' אליהו כרמל ז"ל ח' באייר תשע"ו	לעיני הרב ישראל רוזן זצ"ל י"ג בחשוון תשע"ח	לעיני מרת גיטה ור' אברהם קליין ז"ל ד' באב / י"ח באייר	לעיני ר' מאיר וגב' שרה ברכפלד ז"ל (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	לעיני הרב אשר וסוזן וסרטייל ז"ל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף
לעיני מרת טובה גיטל בת שלמה זלמן גרינפלד ז"ל גיבורה, ניצולת שואה וצדיקה שהעמידה דור ישרים יבורך	לעיני מרים שטרן ע"ה נלביע ה' באב תשע"ט	לעיני חנה צדיק ע"ה נלביע י"ט בתשרי תשפ"א	לעיני הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד	

Eretz Hemdah
2 Bruriya St. POB 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

ארץ חמדה, ע"ר
רח' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
טל': 02-5379626 קמט: 02-5371485

www.erezhemdah.org info@erezhemdah.org

ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל

תשלום על תוספות בנייה שבוצעו ללא סיכום על תמורה

'ארץ חמדה גזית' קרית גת / מנחם אב תש"ף / תיק 79127

דיינים: הרב ארי סט, הרב דורון אלון, הרב אברהם יצחק שוורץ

המקרה בקצרה:

התובע הוא בעל דירה שהזמין עבודה מהנתבע שבבעלותו חברה קבלנית. הצדדים חתמו על שני חוזים, האחד בנוגע לביצוע השלד והשני בעניין עבודות הפנים. בחוזה סוכם שהנתבע יבנה והחומרים יסופקו על ידי התובע. בין הצדדים כמה מחלוקות.

המחלוקת הראשונה היא שהתובע שילם לנתבע 44,000 ₪ עבור קלקר שהנתבע קנה לצורך הבנייה. כעת הנתבע מבקש סכום הגבוה ב-12,000 ₪ עבור הקלקר והתובע מסרב לשלם.

המחלוקת השנייה היא שבסוף הבנייה טען הנתבע כי הבנייה כללה תוספות מעבר למה שסוכם בתחילה. הצדדים הסכימו על תוספת תשלום בסך 6000 ₪ אולם בהמשך הנתבע חזר בו מהסיכום וכעת הוא מבקש את מלוא העלות של התוספות.

התובע טוען שהסיכום מחייב וכן יש תוספות שנעשו ללא תיאום איתו וללא אישור שלו. לאחר חתימת החוזה ביקש הנתבע מהתובע הלוואה על סך 150,000 ₪, ולכן בזמן הדיון הנתבע החזיק בכספי התובע וסירב להחזיר אותם בטענות האמורות.

פסק הדין: הנתבע ישלם לתובע 15,610 ₪.

נימוקים בקצרה:

א. האם הסיכום לקנות את הקלקר במחיר מסוים היווה התחייבות מצד הנתבע?

הנתבע כתב לתובע שעלות הקלקר תהיה כ-44,000 ₪, אך בסופו של דבר העלות היתה גבוהה ביותר מ-10,000 ₪, בין הצדדים מחלוקת מי צריך לשלם את הסכום הזה. בית הדין ציין שאין מחלוקת בין הצדדים שהסכום שדרש הנתבע שולם בפועל, וכן אין מחלוקת שהמחיר סביר ביחס לשוק. לפיכך, קבע בית הדין שעל התובע לשלם את עלות הקלקר המלאה. התובע היה נפטר מתשלום רק אילו הנתבע היה דורש מחיר הגבוה ממחיר השוק, כפי שנפסק בשו"ע (ח"מ קפב, ג) שאם שליח שקנה ביוקר עבור מי ששלח אותו, אזי המשלח יכול לבטל את השליחות והמקח.

ב. תשלום עבור תוספות שהקבלן הוסיף מבלי לסכם על תשלום

הנתבע הוסיף כמה עבודות ולאחר מעשה דרש עליהן תשלום, באומרו שהתוספות כרוכות בתשלום. לטענת הנתבע הוא השקיע עבודה וחומרים יקרים יותר, ועל כך על התובע לשלם. לעומת זאת, התובע טען שהוא לא רצה להשקיע כספים נוספים בפרויקט הזה, והוא היה מסכים אך ורק לשינויים מינוריים שאינם כרוכים בתוספת כספית משמעותית. בפתח הדיון בית הדין העיר שהתנהלות הנתבע אינה מתקבלת על הדעת, משום שהתובע לא ידע במהלך העבודה מהי עלות השינויים, ומה נחשב לשינויים משמעותיים. אולם במקביל לפעמים צריך גמישות ואישורים מהירים לשינויים שעולים תוך כדי תנועה.

למעשה, השאלה בין הצדדים נידונה בסוגיית ה"יורד לשדה חבירו שלא ברשות" (בבא מציעא קא ע"א) ונפסק בשולחן ערוך (ח"מ שעה, ז) שאדם שביצע עבודה ללא שהתבקש בשדה של חברו, המתאימה לעבודה כזו (כגון, בנייה בקרקע המתאימה לכך) – זכאי לתשלום. אולם, בעל הקרקע יכול לומר לבונה שיפרק את מה שבנה ואז בעל הקרקע פטור מתשלום (שם, ו). ערוך השולחן (ח"מ שעה, יב) הוסיף שעל כל עבודה שבעל הקרקע לא מעוניין בה ולא היה מבצע אותה בעצמו – הוא אינו צריך לשלם ויכול לומר לבונה שיפרק את מה שבנה.

בבית הדין נחלקו הדעות במקרה דנן: לדעת רוב הדיינים - כיון שהתובע היה מאוד מחושב מבחינה כספית במהלך הפרויקט, יש לראות את הסכמתו לתוספת ולשינויים כהסכמה על תנאי שלא יחויב בתשלום נוסף, ולכן הוא פטור מלשלם על התוספות. לדעת המיעוט – כיון שהתובע נהנה מעבודתו של הנתבע, לא יתכן שיהיה פטור מתשלום (אבן האזל שכנים ג, ד). הטענה היחידה שיכולה להתקבל היא שבעל הקרקע יבקש מהבונה לפרק את מה שבנה. אלא שבמקרה זה (כמו במקרים רבים אחרים) לא ניתן להשתמש במה שיפורק. על מקרים כאלה כתב החזון איש (בבא בתרא ב, ו) שאם יש ראייה שבעל הקרקע מרוצה מהעבודה שבוצעה, הוא חייב לשלם עליה. לדעת המיעוט יש להעריך את התוספת שהתובע היה מוסיף לשלם בסך כ-6,000 ₪.

לסיכום: לדעת הרוב אין לחייב את התובע על התוספות שביצע הנתבע.

ג. חזרה מהסכם ללא מעשה קניין

בין הצדדים נערכה פגישת סיכום בו סוכם על תוספת תשלום של 6,000 ₪ לנתבע עבור התוספות. הנתבע חזר בו מהסיכום ודרש תשלום נוסף. בין הצדדים מחלוקת האם ההסכם שנחתם תקף.

השולחן ערוך (ח"מ יב, ז-ח) פסק שאין צורך לבצע מעשה קניין על מנת לתת למחילה על חוב תוקף מחייב. אבל על פשרה צריך לעשות מעשה קניין כדי שהיא תחייב. הש"ך (שם, יב) כתב שדווקא פשרה שנעשית בבית דין צריכה מעשה קניין, אבל פשרה שעושים בעלי הדין בינם לבין עצמם, אינה צריכה מעשה קניין כדי לחייב את הצדדים. במקרה שלנו שני הצדדים הם גם תובע וגם נתבע, ולכן לא ברור שמדובר כאן במחילה שהרי הצדדים לא ידעו בעצמם מי חייב למי, ומי מחל למי. כך יש להסביר את הש"ך שכתב שיש צורך במעשה קניין על פשרה בבית דין (כפי שעולה ממקור דבריו בשו"ת מהר"ם מלובלין,

מז). אמנם המהר"י עייאש (שו"ת בית יהודה ב, מב) חלק על כך וכתב שבכל מקרה בו יש דין ודברים בין שני אנשים והם התפשרו מרצונם, הפשרה תקפה גם ללא מעשה קניין. בית הדין סבר כי במקרה זה יש לפסוק כדעת מהר"י עייאש, כיוון שבזמן הסיכומים לא היו בין הצדדים מחלוקות והיה ברור שהנתבע מוכן להסתפק בתשלום של 6,000 ₪ בלבד, ולכן ההסכמה תקפה גם ללא מעשה קניין.

למעבר לפסק הדין

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלבי"ע סיון תשע"ט	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ גב' לורין הופמן ז"ל	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ח	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד				

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה" הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביורר מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד. זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"א)

Vienna, Austria

וינה, אוסטריה
שבט, תש"ן

דרכים לכפיית הבעל ליתן גט, עריכת חוזה מחייב בנישואין

שאלה

האם מותר לפי ההלכה, לעשות חוזה בזמן הנישואין ולפיו בני הזוג יסכימו לתת גט אחד לשני, במידה שבית דין יפסוק כן. והאם אפשר גם להכניס סכום של קנס?

תשובה

- א. המקרים בהם פוסק בית דין מוסמך על כפיית הבעל למתן גט הם נדירים, בגלל החשש מ"גט מעושה"¹.
- ב. אולם, גם במקרה שבית דין מוציא פסק דין מעין זה, כאן בארץ (ודומה שגם בחו"ל), אמצעי הכפייה היחיד הוא, פסק דין מאסר. וגם זה לא תמיד משפיע². במקרים מסוימים, בית דין כאן הוציא פסק דין, המחייב את הציבור להתרחק, מהמסרב למלא פסק בית הדין. וזהו הנקרא הרחקה דר"ת³.
- ג. ניסוח חוזה טרם הנישואין שלפיו יהיה הבעל, במקרים שבית דין ימצא לראוי, מחויב במתן גט, הוצע ע"י מספר מחברים. אך הנוסחים השונים לא נמצאו ראויים לסמוך עליהם ולהוציאם, מספק היותם "גט מעושה"⁴. במקרה מעין זה, הרי הבעל ייתן את הגט מתוך אילוץ וכפייה. ולמרות שזה נובע מהתחייבותו, אין זה מספיק להיחשב כגט מרצונו, כיון שעכשיו אינו רוצה בכך. אי לזאת, אין בידנו שום נוסח חוזה שיפתור את הבעייה.
- ד. קיימת רק הצעה, שאמנם אינה עונה על הבעייה באופן מלא, אבל יש לה סיכוי, שתצליח להניע את הבעל, לתת גט מתוך הסכמה. זהו נוסח חוזה, המחייב את הצד הנתבע, להופיע בפני בית דין מוסמך, שיוזמן אליו לדיון במתן הגט. בזה אין שום חשש של גט מעושה, כמובן, הואיל והתחייבותו אינה אלא להופיע לפני בית דין, אין בה התחייבות גם אם ייקבע שראוי למלא אחר קביעת בית הדין אפילו יש עליו חובה, מבחינת ההלכה, למתן גט. אכן, אין זו תרופה מלאה. ומכל מקום, כפי שמורה הנסיון, בית דין בהרבה מקרים, מצליח להשפיע על הבעל, לעשות כפי הדרכתו. בזה קיימת גם הצעה ספציפית שפותרת את בעיית האסמכתא: שני הצדדים כותבים שטרי חוב על סכום גדול, באופן סתמי. בנוסף לכך, כל אחד כותב שטר נפרד, שבו הוא דוחה את זמן פרעון החוב הסתמי, עד הזמן שיסכימו לקבוע⁵. ומצהיר, שהחוב יהיה מחול לגמרי, אם הזולת יופיע לפני בית דין מוסמך, לדון בסירובו לתת גט (או אצל האשה, לקבל גט)⁶.

* הערת מערכת: כיום (תש"ס) ישנו נוסח להסכם טרום נישואין שהתקבל להלכה ע"י מרן הגר"ש ישראלי, הנוסח הוצע ע"י הרב ויליג משיבת רבי יצחק אלחנן (Y.U.) ישיבה יוניברסיטי, והסכימו לו הגרז"ן גולדברג, הרב צימבליסט אב"ד בת"א, הרב גדליה שוורץ אב"ד של הסתדרות הרבנים האורתודוקסים בארה"ב (R.C.A.) ועוד. נוסח זה מומלץ היום ע"י R.C.A. לכל חבריו, שם.

- 1 תוס' כתובת, דף ע', ע"א, ד"ה יוציא. ועיין עוד, שו"ע אבן העזר, סעי' קנ"ד, ובמיוחד סעיף כ"א, ופתחי תשובה, ס"ק ז'.
- 2 קיים מסרב אחד בארץ, שיושב בכלא, כבר עשרים שנה.
- 3 כתוב במרדכי, כתובת פרק המדיר, אות ר"ד: "... מיהו, בכל הני דלא קתני כופין, אלא יוציא ויתן כתובה, לא כפינן, אלא בדברים בעלמא וכו'. אבל הר"מ הכהן אומר בשם ר"ת דנוכל לעשות, שנקבל עלינו גזירה, שלא לישא וליתן עימו עד שיקבל ליתן גט. אבל לנדות, לא וכו'". דין זה מובא בבית יוסף סימן קנ"ד (עמ' ע"ו דפי הטור אה"ע) ד"ה ור"ח כתב. ובשולחן ערוך אה"ע, סימן קנ"ד, סכ"א ברמ"א: "ומי"מ יכולים לגזור על כל ישראל, שלא לעשות לו שום טובה או לישא וליתן עימו". יש מקרה מפורסם בארץ של אדם ידוע, שנמצא כמה שנים תחת האילוף הני"ל, ומכל מקום לא נכנע.
- 4 אחת ההצעות מנוסחת על ידי הרב יהודה דיק (מופיע בספר יובל, להגאון הרב יוסף דוב סלובייצ'יק, חלק א', דף רי"ח) להכריח גט ע"י קנסות. אך גם זו נדחתה ע"י מרן הרב ישראלי. עי"ש בשולי המאמר, ועיקר הדחייה, בגלל הבעיה של "גט מעושה". ועיין בשו"ע אבן העזר, סי' קל"ד, ס"ד ברמ"א. (מאוד קיצרנו כי הדברים כתובים וארוכים, והרוצה יעיין במקור הני"ל).
- 5 אם העניין שמפניו חוששים הוא, שיגרש בגירושין אזרחיים ויסרב לגרש בגט כשר, ייקבע שזה הזמן שחייב להופיע לבית דין, או שהזמן יהיה באופן יותר כללי, כשיקבל הזמנה מבית הדין.
- 6 רעיון זה לקוח מהצעתו של הרב דיק הני"ל. למרות שעיקר הצעתו אינה מקובלת לאילוף מתן הגט, הרי נצרכת היא גם לפי הנוסח הניתן בזה, המחייב להופיע בפני בית הדין, בכדי להתגבר על בעיית האסמכתא. (שלא כדאורייתא הצדדים לחוב גדול, רק בגלל שחשבו שזה לא יבוא לידי ביצוע). כדמפורש בשו"ע חושן משפט, סי' ר"ז, סעיף ט"ז.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה של:

טל שאול בן יפה
דוד בן אורה שוקרי

ניר רפאל בן רחל ברכה
ישראל עמיחי בן לאה
רבקה רינה בת גרונה נתנה
בתוך שאר חולי עם ישראל

ישראל בן רבקה
משה בן שרה הכהן
מאירה בת אסתר

חדש - "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפיה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעוזיה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עוזיה, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו. בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה

